

Gipuzkoa y el hierro

El desarrollo de Gipuzkoa está ligado al hierro. Gipuzkoa es una tierra de fuego, llamas y yunque. Dicen que aún hoy, en las calles y museos de Gipuzkoa perdura el eco del sonido de los martillazos dados por los antiguos ferrones.

Gipuzkoa eta burdina

Gipuzkoako garapena Burdinaren industriari lotuta dago. Gipuzkoa su, gar eta ingudearen lurra da. Gipuzkoako kale eta museoetan olagizonen mailukadak sorturiko zarataren oihartzunak bizirik dirauela diote oraindik.

kronologia **-56** Erromatarrek egun Gipuzkoa den lurraldera iristen dira
Cronología *Los romanos llegan al territorio que comprende Gipuzkoa en la actualidad*

Aintzinaroko meatzak

Gipuzkoako burdin meatzak aspaldidanik ustiatzen dira. Ekaingo marrazkiak egiteko burdin oxidoa erabiltzetik abiatuz Burdin Aroko lan tresnetatik iraganaz eta erromatar garaiko Arditurri bezalako meatzetatik jarraituz.

Las minas de la Antigüedad

Las minas de hierro de Gipuzkoa se explotan desde antaño. Partiendo del óxido de hierro que utilizó el hombre de Ekain para pintar sus obras, pasando por las piezas de la Edad de Hierro y continuando con las minas de época romana de Arditurri.

1300 Mendiko burdinoletan mea galdatzen da
Mineral colado en las ferrieras de monte

Burdinolen konstelazioa

Herrien sorrerak eta bideen eraikitzearekin batera, Gipuzkoako bailara guztietako hiribilduek, meatzeetako burdina lantzeko pribilegioa jaso zuten eta egoera honetan burdin merkataritza asko ugaldtu eta indartu zen.

La Constelación de Ferrerías

Paralelamente a la creación de villas y construcción de caminos, los núcleos urbanos de todos los valles guipuzcoanos recibieron privilegios para trabajar el hierro. Ello permitió un amplio desarrollo y fortalecimiento del mercado del hierro.

Gipuzkoako burdina Europan

Mirandaola, Agorregi edo Igartzan ekoizten zen burdina itsasontziz Europa osora zabaltzen hasi zen, poliki-poliki, Gipuzkoa, armagintzan, ainguretan eta beste hainbat burdin produkturen ekoizle espezialista bilakatu zen.

El hierro de Gipuzkoa en Europa

Lentamente el hierro producido en Mirandaola, Agorregi e Igartza fue llevándose en barco por toda Europa. Gipuzkoa se transformó en una tierra especializada en la producción de armas, anclas y otras muchas herramientas de hierro.

1500 Burdinola hidraulikoaren garapena
Desarrollo de ferrieras hidráulicas

Labe garaiak

Industri Iraultzaren ondorioz sortutako labe garaiek betiko burdinolen hondamena ekarri zuten. Burdinolak ixten joan ziren, burdinolak errota bilakatu ziren eta burdin industria indar berrihurtu egin zen.

Los altos hornos

Los altos hornos surgidos con la Revolución Industrial hicieron resurgir la industria del hierro, pero trajeron el definitivo hundimiento de las ferrieras, que fueron cerrando o transformándose en molinos.

1863 Gipuzkoako lehen trenbidea
Primera línea férrea de Gipuzkoa

1890 Zeraingo labe garaiak ingelesaren esku
Los Altos Hornos de Zeraín en manos inglesas

Burdinbideak

Gipuzkoak Europan duen kokapen estrategikoari esker burdinaren merkataritza sustatu zen eta burdinaren garraiorako egitura erraldoiak eraiki ziren, Zarauzko zamalekua bezalakoak, non burdina garraiatzen zen 11 Km.-ko aire-tranbian meatzetatik ontzira eta handik Europara.

Los caminos de hierro

La situación estratégica de Gipuzkoa en el ámbito europeo trajo el desarrollo del mercado de hierro y la construcción de enormes estructuras de transporte, como el cargadero de Zarautz. Allí, tras recorrer 11 Km. en un tranvía aéreo se llenaban los barcos camino de Europa.

1913 Armagintzaren sekretuak Eibarren ikasgai
Aprendiendo los secretos de la armería en Eibar

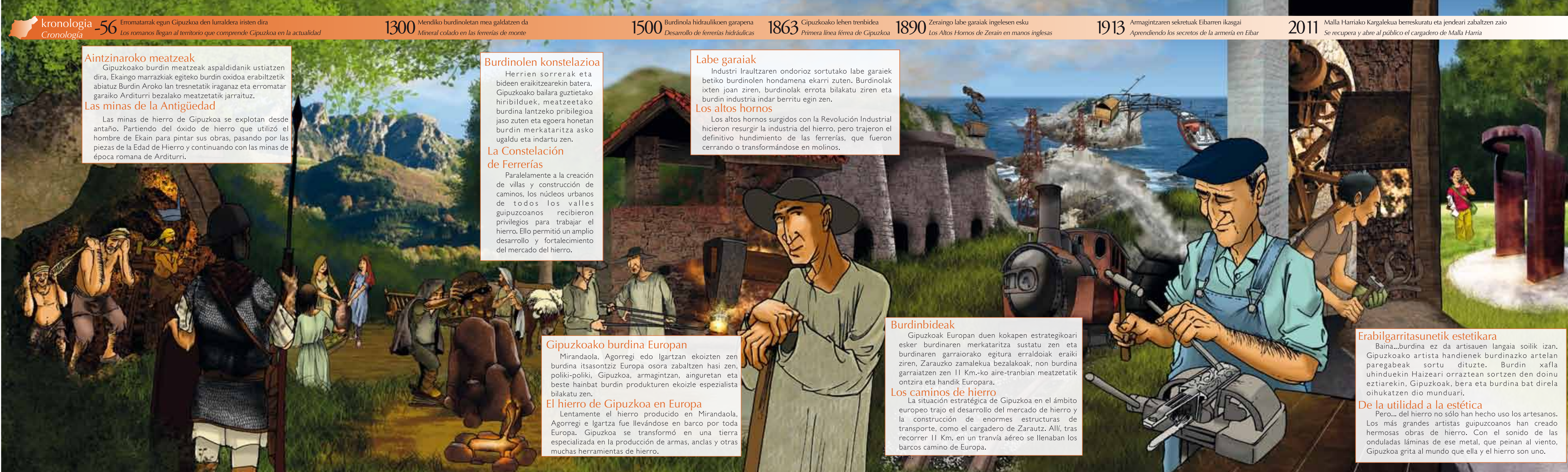
2011 Malla Harriako Kargalekua berreskuratuta eta jendeari zabaltzen zaio
Se recupera y abre al público el cargadero de Malla Harria

Erabilgarritasunetik estetikara

Baina...burdina ez da artisauen langaia soilik izan. Gipuzkoako artista handienek burdinazko artelan paregabeak sortu dituzte. Burdin xafla uhinduekin Haizeari orraztean sortzen den doinu eztiarekin, Gipuzkoak, bera eta burdina bat direla oihukatzen dio munduari.

De la utilidad a la estética

Pero... del hierro no sólo han hecho uso los artesanos. Los más grandes artistas guipuzcoanos han creado hermosas obras de hierro. Con el sonido de las onduladas láminas de ese metal, que peinan al viento, Gipuzkoa grita al mundo que ella y el hierro son uno.

Gipuzkoako Museoak

BURDINA HIERRO

11 Euskal Burdinaren Museoa Museo del Hierro Vasco

Mirandaola Parkea,
Telleriarte Auzoa, s/n
20230 Legazpi
tel:943730428
www.lenbur.com
mirandaola@lenbur.com

14 Armagintzaren Museoa Museo de la Industria Armera

Bista-Eder, 10 - 5º
20600 Eibar
tel:943708446
www.armia-eibar.net
museo@eibar.net

12 Iturran Parketxea. Pagoetako Informazio Puntua eta Agorregiko Burdinola eta Errotak Iturran Centro de Interpretación de Pagoeta y conjunto ferromoliner de Agorregi

Pagoetako Parke Naturala, s/n
20809 Aia
tel:943835389
www.aipagoeta.com
iturran@gipuzkoamendizmendi.net

15 Makina-erremintaren Museoa Museo de la máquina herramienta

Azkue Auzoa, 1
20870 Elgoibar
tel:943748456
www.museo-maquina-herramienta.com
museo@imh.es

13 Arditurriko Meatze Gunea Coto Minero de Arditurri

Arditurri bidea,3
Aiala Harria Parke Naturala
20180 Oartzun
tel:943494521
www.arditurri.com
arditurri@gipuzkoamendizmendi.net

16 Burnibidearen Euskal Museoaren Fundazioa Fundación del Museo Vasco del Ferrocarril

Julian Elorza, 8
20730 Azpeitia
tel:943150677
www.bemfundazioa.org
museoa@bemfundazioa.org

Gipuzkoako Museoak

BURDINA HIERRO

54 Zerain paisaia kulturala Paisaje cultural de Zerain

Herriko plaza, s/n. 20214 Zerain
Tel: 943801505
www.zerain.com
turismobulegoa@zerain.com

55 Igartza monumentu Multzoa Conjunto medieval de Igartza

Peategi, s/n
20200 Beasain
tel: 943 164 085
www.igartza.net
igartza@beasain.net

02 Chillida - Leku Museoa Museo Chillida - Leku

ITXITA - CERRADO
Jauregi Auzoa, 66
20120 Hernani
tel:943336006
www.museochillidaleku.com
marketing@museochillidaleku.com

Gipuzkoako Museoak

BURDINA HIERRO

kokapena / Localización

Interes guneak / Lugares de interés

BURDINA HIERRO

Gordailua (Tel: 943 415 173)
Gordailua Gipuzkoako Kultur Ondare Higigarriaren Zentroa da. Irunen dago, eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren bildumen funts higigarriak biltzen ditu, baita Gipuzkoako beste entitate batzuenak ere, hala nola, San Telmo Museoarenak eta Kutxa Fundazioarenak.

Gordailua es el Centro de Patrimonio Cultural Mueble de Gipuzkoa. Situado en Irún, conserva los fondos muebles de las colecciones de la Diputación Foral de Gipuzkoa, así como las de otras entidades guipuzcoanas el Museo San Telmo o la Fundación Kutxa.

Mirandaola
XVI. mendera bueltatzeko aukera ematen du Lenburrek kudeatzen duen Legazpiko burdinola horrek.

La ferriera que gestiona Lenbur en Legazpi permite regresar al siglo XVI.

Fanderia errota
Errenterian burdina laminatzeko sortu zen ola XIX. mendean irin-errotak bilakatu zen.

Molino Fanderia
La ferriera surgida en Rentaría para laminar hierro se transformó en el siglo XIX en un molino harinero.

Malla Harria zamalekua
Zarauzko itsasertzeko XX. mende hasierako zamalekuan, Asteasuko burdina Europara garraiatzen zen bertan kargatutako ontziei esker.

Cargadero de Malla Harria
En este cargadero de Zarautz de principios del siglo XX era cargado en barco el hierro de Asteasu, que llegaba en un tranvía aéreo, para ser llevado a Europa.

Ormaiztegi biaduktua
Madrid eta Paris lotzen zituen trenbidean eraikitako burdinazko egitura horrek ia 150 urte ditu.

Viaducto de Ormaiztegi
Su estructura de hierro, construida para la línea ferroviaria que unía Madrid con Paris, tiene cerca de 150 años.

Gipuzkoako Foru Aldundia
www.gipuzkoakomuseoak.net

